

DIAGNOZA AMENINȚĂRILOR LA ADRESA SECURITĂȚII REPUBLICII MOLDOVA PE TERMEN SCURT ȘI MEDIU

— *ianuarie 2023* —

ION ȚINEVSCHI

INTRODUCERE

Prezentul document are ca scop examinarea actualității spectrului de amenințări la adresa securității Republicii Moldova pe termen scurt și mediu, identificate în cadrul studiului cu același nume al Platformei de Securitate și Apărare a societății civile. Necesitatea acestei examinări are la bază unele evoluții pe plan național și regional, caracterul cărora vizează nemijlocit securitatea Republicii Moldova. În aprecierea gradului de probabilitate a amenințărilor și riscurilor, se va utiliza mecanismul – Metodologia de analiză a riscurilor – elaborată în cadrul Platformei de lucru menționate mai sus. Analiza noastră preia principiile definitorii ale amenințării și riscului din secțiunea 1 – Termeni de referință și mecanismele de apreciere a probabilității de manifestare a acestora, dezvoltate în secțiunea 2 – Criterii a Metodologiei menționate.

EVOLUȚII RECENTE ÎN MATERIE DE SECURITATE - PREMISE PENTRU EVALUAREA RISCURILOR ȘI AMENINȚĂRILOR

Șirul evenimentelor de securitate dezvoltate mai jos reprezintă repercursiuni ale celei mai ample confruntări militare regionale de după cel de al doilea Război Mondial - agresiunea militară neprovocată a Federației Ruse față de Ucraina. Pe lângă valul masiv de refugiați, războiul din țara vecină a generat unele efecte negative pe dimensiunile economică și energetică, iar după iulie 2022, și efecte ce țin de securitatea militară și integritatea teritorială a Republicii Moldova.

Așadar, la data de 10 octombrie 2022, în cadrul unui atac de rachete al Federației Ruse asupra Ucrainei, trei dintre acestea au survolat spațiul aerian al Republicii Moldova. (1) La data de 31 octombrie 2022, o altă rachetă de croazieră a Federației Ruse a căzut, în condiții neclare, pe teritoriul satului Naslavcea, în regiunea de nord a Republicii Moldova. (2) Consecutiv, la data de 5 decembrie 2022, o rachetă de producție rusă a fost identificată în apropierea orașului Briceni. (3)

Deși până la moment nu există o reacție oficială a autorităților ruse la interpelările moldovenești pe subiectul menționat, este dificil de categorizat cele întâmplate altfel decât violarea spațiului aerian și terestru al Republicii Moldova.

Amplificarea acțiunilor de protest sponsorizate și organizate de liderii opoziției politice reprezintă un alt factor de aprofundare a insecurității, datorită caracterului destabilizator al acestora. Întâmplător sau nu, activizarea acestui risc se produce după iulie 2022, odată cu declinul potențialului militar terestru al Rusiei în Ucraina, în special în regiunea sud-vestică a acesteia.

O altă premisă de evaluare a securității ține de șantajul energetic al Federației Ruse, manifestat prin anunțuri sistematice de sistare/limitare a volumului de furnizare a gazelor naturale. Nu în ultimul rând, se realizează situației de securitate și spargerea și publicarea în spațiul public a corespondenței private a unor demnitari cu funcții de răspundere în stat.

La cele menționate, se adaugă raidurile masive de rachete ruse, concentrate pe distrugerea infrastructurii energetice a Ucrainei și lovirea colaterală de către acestea a teritoriului Poloniei (stat membru NATO), cu provocarea pierderilor de vieți în rândul civililor. E de menționat faptul că inclusiv ultimele două evenimente, în pofida caracterului lor extern, trebuie privite în ansamblu cu celelalte date fiind implicațiile directe asupra securității Republicii Moldova. În primul caz, distrugerea infrastructurii energetice a Ucrainei, vizează direct sectorul energetic național datorită interconexiunii acestora, fapt demonstrat de întreruperile masive de energie electrică în mai multe regiuni ale Republicii Moldova, la data de 15 și 23 noiembrie 2022. (4) În cel de al doilea caz, lovirea teritoriului Poloniei – stat membru NATO – soldată cu pierderea de vieți omenești, afectează Republica Moldova din perspectiva escaladării conflictului la nivelul NATO – Rusia, situație în care Republica Moldova, prin prisma statutului de neutralitate, riscă să devină un *buffer zone* în cadrul disputelor militare ale celor doi granzi regionali menționați.

După mai bine de nouă luni de acțiuni militare în Ucraina, Federația Rusă nu a reușit să obțină succese marcabile. Situația delicată în care se află, generează premise de evaluare a amenințărilor la adresa securității naționale. În această perioadă, se observă o diminuare graduală și constantă a potențialului militar convențional rus. După mai multe pierderi teritoriale, culminând cu cea a unicului oraș regional ocupat – Herson, Federația Rusă se distanțează tot mai mult de realizarea unuia dintre obiectivele strategice – lipsirea Ucrainei de accesul la Marea Neagră și implicit conexiunea cu forțele militare din regiunea transnistreană. Acest fapt poate amâna, pe termen scurt, riscul unei agresiuni militare directe asupra Republicii Moldova, însă nu exclude complet amenințările Federației Ruse, care pot să capete între timp alte forme de manifestare.

DIAGNOZA AMENIȚĂRILOR ȘI RISCURILOR – EVALUAREA PROBABILITĂȚII

Cum s-a mai menționat, atât amenințarea principală cât și riscurile generate de aceasta sunt preluate din studiul Platformei de Securitate și Apărare - *Amenințările la adresa securității Republicii Moldova pe termen scurt și mediu, Chișinău 2022*. Acesta identifică Federația Rusă ca sursă principală de amenințare care prin *politica agresivă față de Republica Moldova atentează la exploatarea și amenințarea vulnerabilităților interne cu scopul impunerii unui regim de guvernare docil*. Acest obiectiv strategic urmează a fi atins printr-un șir de scenarii ostile, ce se pot manifesta individual ori cumulativ, fiind percepute în cazul Republicii Moldova ca riscuri de securitate:

a. *Deloializarea maselor largi ale populației și a instituțiilor de stat față de Guvern, cu provocarea unei crize politice;*

Apreciere: Acest scenariu se află într-o stare de continuă implementare. Separat efectul său este minim deoarece este orientat pe realizări pe termen lung. Totuși, privit cumulativ cu alte riscuri poate contribui la accelerarea probabilității scenariilor c. și f. – Probabilitate: **3**; Gravitate: (individual **3**; cumulativ **5**).[1]

b. *Organizarea unor alegeri parlamentare și prezidențiale anticipate în condiții maxim favorabile forțelor politice controlate sau aliate Kremlinului;*

Apreciere: Separat acest scenariu este puțin probabil din cauza compromiterii opoziției politice și implicit lipsei de susținere veritabile a acesteia din partea societății. Miza realizării acestuia a fost intervenția directă a Federației Ruse (în cazul conexiunii cu regiunea Transnistreană) dar poate fi cuplat și la accelerarea probabilității scenariilor c. și f. – Probabilitate: **2**; Gravitate: **4**.

c. *Producerea unor dezordini în masă care să culmineze cu o lovitură de stat sau cu o criză politică și social-economică profundă, care ar duce Republica Moldova fie spre alegeri anticipate, fie ar arunca țara în haos și într-o criză umanitară;*

Apreciere: Acest scenariu s-ar subscrie principiilor noțiunii Black Swon, deoarece la moment pare puțin probabil (în contextul distanțării Federației Ruse de obiectivul de ocupare a Odesei) dar în același timp excluderea sa completă este prematură. Efectele acestui scenariu ar fi devastatoare pentru Republica Moldova – Probabilitate: **2**; Gravitate: **5**.

d. *Acutizarea crizei economice și a tensiunilor sociale care vor eroda capacitatea de sporire a rezilienței în fața amenințărilor și vor consuma resursele necesare aprofundării integrării europene și a parteneriatelor în domeniul securității;*

Apreciere: Acest risc este puțin probabil din cauza că necesită un orizont de realizare mai îndelungat iar Federația Rusă, în condițiile actuale, este limitată în timp și cel mai probabil va căuta opțiuni cu efect imediat – Probabilitate: **2**; Gravitate: **4**.

e. *Șantajul și presiunea propagandistică ar putea descuraja și reduce voința conducerii Republicii Moldova să consolideze sectorul de securitate, să sporească eficient reziliența în fața amenințărilor, inclusiv prin parteneriate cu țările occidentale și Ucraina;*

Apreciere: Aparent, acest scenariu este puțin probabil dată fiind lipsa accesului geografic al Rusiei către Republica Moldova, totuși parțial poate fi implementat prin utilizarea strategiei de lovire aeriană indirectă a teritoriului național și infrastructurii energetice (ca în cazul Ucrainei) – Probabilitate: **2**; Gravitate: (**4** fără recurgerea Federației Ruse la atacul aerian; **5** cu recurgerea Federației Ruse la atacul aerian).

---

[1] Mecanismul de apreciere a riscurilor este preluat din Metodologia de analiză a riscurilor a Platformei de Securitate și Apărare a societății civile. Aprecierea se efectuează pe o scară de la 1 la 5, în care 1 caracterizează severitatea minoră, cu un potențial neglijabil de pierderi iar 5 stabilește un impact major asupra securității și un grad maxim de vulnerabilitate.

f.

Producerea unor provocări de ordin paramilitar (după modelul Donbas în 2014) care să producă panică, să amplifice crizele multiple și să arunce Republica Moldova în conflict intern sau haos.

Apreciere: Acest scenariu s-ar contrapune eventual cu cel descris în punctul (c). Aparent, este puțin probabil din lipsa accesului geografic al Rusiei către Republica Moldova, ceea ce pe termen scurt descurajează implicarea forțelor separatiste din Tiraspol, fără de care organizarea provocărilor militare și paramilitare este puțin probabilă. În același timp, deoarece nu poate fi complet exclus, acest scenariu se subscrie principiilor Black Swan, date fiind potențialele efecte devastatoare asupra Republicii Moldova – Probabilitate:2; Gravitate:5.

Reieșind din efectele ultimelor evenimente ale situației de securitate, în special a celor redată în **aprecierea** punctului (e), prezentul studiu identifică lipsa **riscului de lovire aeriană a teritoriului și infrastructurii Republicii Moldova de către Federația Rusă**. Republica Moldova ar trebui să abordeze imediat această vulnerabilitate în condițiile în care Federația Rusă ar putea recurge la exploatarea acesteia în cazul, sau în faza (conotație ce presupune că acest actor ar putea deja lua în calcul acest scenariu), în care i-ar aduce rezultatele scontate.

ARGUMENTAREA PROBABILITĂȚII DE MANIFESTARE A CELOR MAI GRAVE SCENARII

Distanțarea Federației Ruse de obiectivul strategic privind lipsirea Ucrainei de accesul la Marea Neagră și implicit conexiunea cu forțele militare din regiunea transnistreană ar reprezenta pentru Republica Moldova două lucruri: o diminuare, pe termen scurt, a pericolului unei agresiuni militare directe, înlocuită, în schimb, de activizarea unui mix de elemente non-militare și paramilitare precum cele menționate în punctele (c), (e) și (f) ale secțiunii 2. Conglomeratul de evenimente interne din ultima perioadă, demonstrează faptul că Federația Rusă, din imposibilitatea de a acționa militar asupra Republicii Moldova, utilizează modalități neconvenționale orientate spre dezechilibrarea situației interne pe dimensiunile politică, economică, socială, energetică, informațională, militară etc.

Dimensiunea politică se află, în aceste condiții, în centrul intereselor ruse iar exemplul șantajului energetic, activizării acțiunilor de protest și spargerii și publicării corespondenței private a unor membri ai actului de guvernare, demonstrează o grabă/agonie a Kremlinului în identificarea căilor de distrugere a factorului politic (privit ca bază a echilibrului statal) atât din afară cât și din interior. Schimbarea conducerii cu una docilă ori împingerea Republicii Moldova spre o criza socială și/sau umanitară prelungită ar reprezenta pentru Moscova un relativ succes în eventualitatea retragerii complete din Ucraina, fapt care ar trebui să îngrijoreze și responsabilizeze eforturile de contracarare a unui astfel de scenariu. Prin exemplul menținerii influenței asupra regiunii transnistrene, vedem că Republica Moldova este privită de Moscova ca un avanpost în proiectarea politicii sale regionale, inclusiv din perspectiva incomodării Ucrainei în realizarea intereselor naționale a acesteia.

Aici o Republică Moldova condusă de un regim loial ori slăbită de tensiuni interne și incapabilă de rezistență și dezvoltare, ar corespunde mizei ruse în cazul unuia din cele mai nefavorabile scenarii în ecuația ucraineană.

Totodată, scăderea probabilității unei agresiuni militare pe termen scurt nu ar trebui să impună Republicii Moldova o schimbare de paradigmă în abordarea față de securitate. Din contra, procesele inițiate pe dimensiunea diminuării vulnerabilităților, amenințărilor și riscurilor de securitate trebuie continuate și pe alocuri amplificate.

Federația Rusă demonstrează consecvență în abordarea sa față de statele fostei URSS, chiar și în perioadele sale de relativ declin. Astfel, în anii 90, deși se confrunta cu o criza socială și economică profundă, ca urmare a destrămării uniunii, a reușit să proiecteze o axă de conflicte înghețate în bazinul Mării Negre. Republica Moldova fiind una din țările afectate, nu trebuie să subestimeze potențialul Federației Ruse în proiectarea instabilității, în pofida aparentului declin de putere. Ideea destabilizării din interior a Republicii Moldova ar trebui luată în calcul mai ales acum când spectrul de opțiuni al Kremlinului s-a îngustat în urmașuării obiectivului de cucerirea Odesei. Imprevizibilitatea și lejeritatea declanșării conflictelor inter-etnice, ideologice sau religioase sunt în continuare subiecte intens dezbătute în cadrul teoriei securității și cea a conflictologiei.

Așadar, ținând cont de natura evenimentelor recente (menționate în pct. 1), eforturile Republicii Moldova ar trebui concentrate pe trei dimensiuni prioritare: fortificarea mecanismelor de coeziune interetnică și a ordinii societale, dezvoltarea capacității de reziliență energetică și consolidarea apărării naționale pe dimensiunea forțelor militare și apărării anti-aeriene.

CONCLUZII

Politica agresivă a Federației Ruse și posibilele sale implicații asupra Republicii Moldova este considerată cea mai importantă amenințare. Imposibilitatea de a lipsi Ucraina de accesul la Marea Neagră și de a invada eventual Moldova produce un schimb de paradigmă în abordarea Moscovei. Lipsa accesului geografic impune eforturi indirecte de scindare, dezechilibrare și dezbinare societală. Din cauza situației incomode, Rusia va recurge la acțiuni contra-timp, fapt ce presupune amplificarea și creșterea probabilității unor riscuri pe termen scurt și mediu, în special a celor cu grad destabilizator maxim.

La moment, riscurile (c), (e) și (f) pot fi plasate între categoriile riscuri sporite și riscuri excepționalele metodologiei de referință. Gradul de excepționalitate este luat în calcul în contextul abordării Black Swan și reiese din impactul catastrofal pe care îl poate avea un conflict civil cu tentă secesionistă în interiorul statului, chiar dacă la moment acest scenariu pare puțin probabil.

Se consideră că succesul materializării intențiilor Federației Ruse, pe dimensiunea celor mai periculoase riscuri (c, e și f) fluctuează la moment între posibil (25-50%) și probabil (50-70%). Această stare poate varia, însă prin asumarea la nivel național a unei abordări responsabile și imediate riscurile menționate pot fi controlate ori chiar reduse la improbabil (<25%).

În paralel cu acțiunile întreprinse după 24 februarie 2022, eforturi imediate trebuie orientate spre fortificarea mecanismelor de coeziune interetnică și a ordinii societale, dezvoltarea capacității de reziliență energetică și consolidarea apărării naționale pe dimensiunea forțelor militare și apărării anti-aeriene.

Succesul acțiunilor ulterioare va fi direct proporțional cu determinarea Guvernării de a întreprinde unele măsuri incomode pe termen scurt dar absolut necesare pentru diminuarea riscurilor de destabilizarea Republicii Moldova – riscuri care în faza actuală corespund principiilor conceptuale ale termenului Black Swon.

Totodată, diagnoza propune includerea riscului de lovire aeriană a teritoriului și infrastructurii Republicii Moldova de către Federația Rusă cu scopul scindării societății și creșterii presiunii din partea acesteia asupra Guvernării. Această propunere urmărește ridicarea nivelului de conștientizarea unor eventuale consecințe și impunerea măsurilor imediate de contracarare a vulnerabilităților asociate acestui risc.

REFERINȚE

(1). <https://moldova.europalibera.org/a/trei-rachete-de-croazier%C4%83-lansate-de-pe-nave-maritime-ruse-au-survolat-spa%C8%9Biul-aerian-al-r-moldova/32073177.html>

(2). <https://moldova.europalibera.org/a/explozii-la-frontiera-de-nord-cu-ucraina-mai-multe-case-din-naslavcea-avariate/32108598.html>

(3). <https://protv.md/actualitate/ultima-ora-imagini-de-la-briceni-cum-arata-racheta-care-a-cazut-intr-o-livada-oamenii-spun-ca-s-au-auzit-bubuituri-galerie-foto---2634963.html>

(4). <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/o-noua-pana-masiva-de-curent-in-republica-moldova-dupa-bombardamentele-din-ucraina-vicepremier-avem-intreruperi-in-toata-tara-2161169>